

Scénické výtvarnictví

Vývoj od romantické k realistické výpravě

Výprava v období romantismu

- 50. léta: kulisové typové dekorace
- Autoři: Jan Kautský, Josef Macourek
- Perspektivní iluzionistická malba
- U romantických tragédií důraz na slovo – detaily neměly odvádět pozornost (J. J. Kolár)
- Kostýmy: romantické: pestré, stylizace historického kostýmu – základem renesance

Malíři Prozatímního divadla

- Typové dekorace
- Nebyly individualizované pro jednotlivé hry
- 60. a 70. léta
- Josef Macourek

http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Macourek,_Josef

- Eduard Herold

http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Herold,_Eduard

- Hugo Ullik

http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Ullik,_Hugo

Eduard Herold

Černé jezero, 1860

Hugo Ullik

Krajina s hradem Křivoklátem (1879)

Ullikovy hrady mají i dokumentární cenu, neboť zachycují starý stav zřícenin, dnes již mnohem více sešlých, i starý stav zámků a hradů, jež utrpěly puristickými restauracemi na sklonku minulého století. Po stránce ryze výtvarné spojuje v sobě Ullikovo dílo tradice romantické s počátky našeho malířského realismu.

Živé obrazy – žánr 60.-90. let

- František Kolár
- <http://archiv.narodni-divadlo.cz/umelec/2421>
- Reformování kostýmu
- Hudba Vilém Blodek

- Fotogalerie vybraných obrazů: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/fotoarchiv,zive-obrazy-a-fotosceny,119.html>

Komentáře E. Chvalovského k 1. dějství opery *Dvě vdovy* (1874)

Využití reforem drážďanského architekta Gottfrieda Sempera

Postupně ve scénografii přibýval nábytek evokující měšťanský pokoj

Chvalovský prosazoval moderní kostýmy, rekvizity doplňující dobový interiér měšťanského pokoje

Výprava v Národním divadle

- Měla zaujmout, pompéznost, nákladná pozdně romantická výprava
- Požadavek autentičnosti a nároky na historickou věrnost výpravy
- Inspirace návštěvou Meiningenských v Praze (1878 v Novoměstském divadle, hostovali zde celkem třikrát během svého evropského turné)
- Cílem byly individuální dekorace ke každé historické i výpravné hře
- Prvně se tak dělo v opeře a u výpravných baletů

Režie v ND

František Kolár

Jevištní technika

- Plynové X elektrické osvětlení
- Divadelní efekty (František a Romuald Božek)
- Kulisové tahy
- Zkušenosti z Maschinenkömedii
- Zvukové efekty (např. Donnermaschine)
- Dramatizace cestopisných románů a jejich návaznost na prosazování realismu na českých jevištích

Při Meyerbeerově opeře *Der Prophet* ve StD v Praze 14. 12. 1850 bylo použito elektrogalvanické slunce drážďanského mechanika M. H. Jacobiho, zhotovené podle francouzského vzoru. Příklad řídil Romualdův bratr František B. Po poruše se Františkovi nepodařilo jej zprovoznit a na žádost ředitele StD J. A. Stögera jej 1852 opravil Romuald. V nové verzi se přístroj skládal ze čtyř optických zařízení, která imitovala etapy východu slunce. Poprvé byly efekty uplatněny 29. 10. 1853 v Nicolaiově opeře *Die lustigen Weiber von Windsor* a B. dostal přezdívku „Bůh slunce“

Realistická výprava

- Překonání typových dekorací
- Výprava vycházející ze skutečnosti života
- Individuálně řešená scéna
- Domácí vesnická hra: selská světnice, náves, proti sobě stojící statky znepřátelených rodin
- Před r. 1895 pořízeny individualizované dekorace pouze dvakrát: *Naši Furianti* (Mikoláš Aleše, 1887) a *Gazdina roba* (Robert Holzer, 1889)
- Aleš v ND: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/umelec/983>. Holzer v ND: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/umelec/2021>

Doporučená literatura

- *Brabec, Jan. Dějiny českého divadla. 3, Činohra 1848–1918. Praha: Academia, 1977.*
- *Srba, Bořivoj. Jevištní výpravy na scénách Královského zemského českého divadla v období jeho „prozatímnosti“ 1862–1883. Sborník prací FF Brněnské univerzity, 1995 (viz studijní materiály).*
- *Velemanová, Věra. Česká krajina a architektura v dílech malířů Prozatímního divadla. Musicalia 1–2 (2012), s. 71–77.*